

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
Ministry for Foreign
Affairs of Finland

Elinkeinoelämän
keskusliitto

Kiina ja Yhdysvallat – haaste yrityksille Suurvaltakilpailun vaikutukset suomalaisyrityksille

Ulkoministeriön ja Elinkeinoelämän keskusliiton
yhteishankkeen loppuraportti

Yritystilaisuus 26.10.2021

Hankkeen tausta

- EK:n aloite syyskuussa 2020, osa Team Finland –toimintaa
- Hankkeen tavoite:
 - Analysoida Kiinan ja Yhdysvaltojen välisen suurvaltakilpailun vaikutuksia suomalaisyrityksille
 - Antaa suosituksia poliittisille päätöksentekijöille
 - Lisätä tietoisuutta suurvaltakilpailun vaikutuksista
- Fokusalueet:
 - 1) Pakotteet
 - 2) Vientivalvonta
 - 3) Standardisointi
 - 4) Markkinoillepääsyn rajoitukset
 - 5) Rahoitus

Hankeorganisaatio

- Hankekoordinaatio:
 - UM:n Amerikan ja Aasian osasto ja EK
- Työryhmät ja vetovastuu:
 - Pakotteet: Anu Saarela ja Mikael Ruotsi/Oikeuspalvelut
 - Vientivalvonta: Teemu Sepponen ja Henri Loukusa/Vientivalvontayksikkö
 - Standardisointi: Heli Siikaluoma/KPO, Saira Turttiainen/EK
 - Markkinoillepääsy: Mari Lankinen, Jukka Nikulainen/KPO, Kari Puurunen/ASA
 - Rahoitus: Ville Varjola/KEO, Ari-Pekka Jämsen/EK
- Hankkeessa mukana 60 asiantuntijaa ministeriöistä, edustustoista, virastoista, tutkimuslaitoksista sekä 30 yrityksen edustajaa.

2	Yhdysvallat ja Kiina	13
2.1	Yhdysvaltojen ja Kiinan talouksien keskinäisriippuvuus ja irtikytöntäkehitys	13
2.2	Yhdysvallat ja Kiina Suomen taloudellisina kumppaneina	20
2.2.1	Yhdysvallat	24
2.2.2	Kiina	25
3	Suurvaltakilpailun politiikkavälineet	26
3.1	Pakotteet	26
3.1.1	Johtopäätökset pakotteista	28
3.2	Vientivalvonta	29
3.2.1	Johtopäätökset vientivalvonnasta	32
3.3	Standardisointi	35
3.3.1	Johtopäätökset standardisoinnista	38
3.4	Markkinoillepääsy	38
3.4.1	Johtopäätökset markkinoillepääsystä	42
3.5	Rahoitus	42
3.5.1	Johtopäätökset rahoituksesta	45
4	Suosituks	48
4.1	Suomalaisyrityksille	48
4.2	Suomen viranomaisille ja yrityksiä edustaville tahoille	49
4.3	Euroopan unionin tasolla	51

Yleiset johtopäätökset

- Yhdysvallat ja Kiina ovat Suomen merkittävimpiä taloudellisia kumppaneita EU:n ulkopuolella, molempien markkinat ovat Suomelle ja suomalaisyrityksille tärkeitä
- USA:n ja Kiinan keskinäisriippuvuus on suurta, irtikytkentä on rajallista
- Suurvaltakilpailu vaikuttaa suomalaisyrityksiin monin tavoin
- Erityisesti teknologiasektorilla tulee ottaa huomioon rajoitukset ja hallita riskit
- Hanke on esiselvitys ja keskustelun avaus, työtä on jatkettava

Pakotteet

- Pakotteiden käyttö tulee lisääntymään suurvaltakilpailun kiristyessä
- Ensisijaiset Yhdysvaltojen pakotteet sitovat erityisesti USA:n kansalaisia ja entiteettejä, mutta myös suomalaisyritysten tulee noudattaa niitä, kun liiketoimella on yhteys USA:han (esim. maksut dollareissa)
- Toissijaiset pakotteet voivat kohdistua myös suomalaisyrityksiin, jos niillä on yhteistyötä pakotteiden alaisten entiteettien tai henkilöiden kanssa
- Kiinan pakotteet ovat tyypillisesti yleisluontoisia ja läpinäkymättömiä. Tämä vaikuttaa yritysten valmistautumiseen ja mahdollisten vaikutusten arviointiin.
- Suomalaisyritykset ovat joutuneet tekemään muutoksia hankintaketjuihin rajoitusten ja pakotteisiin liittyen riskien vuoksi.
- Yritysten tulee tuntea asiakkaansa, hankintaketjunsä ja rahoittajansa, mutta myös USA:n ja Kiinan pakotelainsäädäntö ja listaukset.

Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonta

- Molemmat suurvallat ovat lisänneet kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa
- Merkitys on nousussa, sillä aineettomat viennit (kuten ohjelmistot ja osaaminen) ovat kasvussa.
- Yritysten tulee olla tietoisia ja noudattaa sääntöjä ja rajoituksia.
- Ulkomaankaupan lisäksi sääntely voi koskea myös tutkimus- ja kehitystyötä tai yritysrahoitusta.
- Jotkut suomalaisyritykset ovat joutuneet perumaan vientihankkeita kiristyvän vientivalvonnan vuoksi.

Kansainvälinen standardisointi

- Yhä politisoituneempaa, vaikeampaa tai jopa mahdotonta
- Keskiössä erityisesti uusien teknologioiden standardointi ja arvot
- Tilanne on ongelmallinen erityisesti niille yrityksille, jotka valmistavat tuotteita kansainvälisille markkinoille ja hankkivat komponentteja globaalisti -> lisää kustannuksia ja yleistä epävarmuutta.
- Vaarana on suurvaltojen markkinoiden irtikytkentä/eriytyminen ja valintatilanne kahden markkinan välillä.

Markkinoillepääsyn rajoitukset

- Molemmat maat voivat jatkossa asettaa lisää rajoituksia, kuten ulkomaankaupan tullikorotuksia, investointien valvontatoimia ja julkisten hankintakilpailujen rajoituksia
- Suomalaisten yritysten, tuotteiden, palveluiden ja investointien markkinoillepääsy vaikeutuu.
- Yrityksille datan vapaa liikkuvuus on merkittävä markkinoillepääsykysymys, josta on tullut suurvaltakilpailun väline.
 - EU:lla, USA:lla ja Kiinalla on erilainen lähestymistapa datan hallintaan.

Rahoitus

- Yhdysvalloilla on vahva asema kansainvälisessä rahoitusjärjestelmässä, mutta Kiina on noussut merkittäväksi rahoitusvallan käyttäjäksi.
- Viime vuosina Yhdysvallat on kehittänyt omia rahoitusinstrumentteja vastatakseen Kiinan kasvavaan vaikutusvaltaan Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa.
- Yritystojen rahoitusehdoista ja julkisista hankintakilpailuista on tullut tärkeä väline suurvaltakilpailussa, mikä vaikuttaa myös suomalaisten yritysten kilpailukykyyn kehittyvillä markkinoilla.
- Yritysten tulee tuntea niin asiakkaansa kuin rahoittajansa.

Kuvitteellinen esimerkki tilanteen kärjistymisestä

1. Yhdysvallat asettaa merkittävän kiinalaisen teknologiayhtiö X:n pakotelistalleen.
2. Suomalainen valmistaja A lopettaa toimitukset X:lle, sillä Yhdysvallat voi asettaa pakotelistalle minkä tahansa yhtiön, joka jatkaa yhteistyötä X:n kanssa.
3. Kiina uhkaa lisätä A:n “epäluotettavien yritysten” listalle, jos A ei täytä sopimusvelvoitteitaan X:n kanssa.
4. Suomalaisen A:n on valittava: se voi jatkaa toimituksia X:lle ottaen tietoisesti riskin Yhdysvaltojen pakotelistalle joutumisesta TAI lopettaa toimitukset X:lle ottaen riskin Kiinan vastaavien toimien kohteeksi joutumisesta.
5. USA:n pakotelistalle joutuminen olisi kohtalokasta A:n tulevaisuuden kannalta, sillä se johtaisi rahoituksen loppumiseen ja ongelmiin pankki-, asiakas- ja toimittajasuhteissa.
6. Kiinan pakotelistalle joutuminen voisi estää yrityksen toiminnan Kiinassa ja lopettaa A:n käyttämien kiinalaiskomponenttien saannin.

Suosituksia

- Lisätä suomalaisyritysten tietoisuutta suurvaltakilpailusta ja sen mahdollisista vaikutuksista ja riskeistä
- Kansallisen tilannekuvan muodostaminen ja jakaminen.
- Kansallisen koordinaation ja yhteistyön lisääminen VN:n sisällä, yritysten ja niitä edustavien tahojen (EK, BF, KKK, Suomen Yrittäjät, kauppayhdistykset jne.) sekä tutkijoiden kanssa.
- Vaikuttaminen erityisesti EU:n toimintaan ja EU:n kautta
- Aihepiiriin liittyvän tutkimustyön lisääminen (esim. VN TEAS)

Linkit

Hankkeen loppuraportti

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163272>

Suurvaltakilpailun taloudelliset vaikutukset Suomelle ja Euroopalle (VN TEAS –hanke):

- FIIA Briefing Paper 17.6.: Recognizing ‘geoeconomic risk’: Rethinking corporate risk management for the era of great-power competition
<https://www.fii.fi/julkaisu/recognizing-geoeconomic-risk>